

1. Συνετοί πρόεδροι και σκληροί διαπραγματευτές.

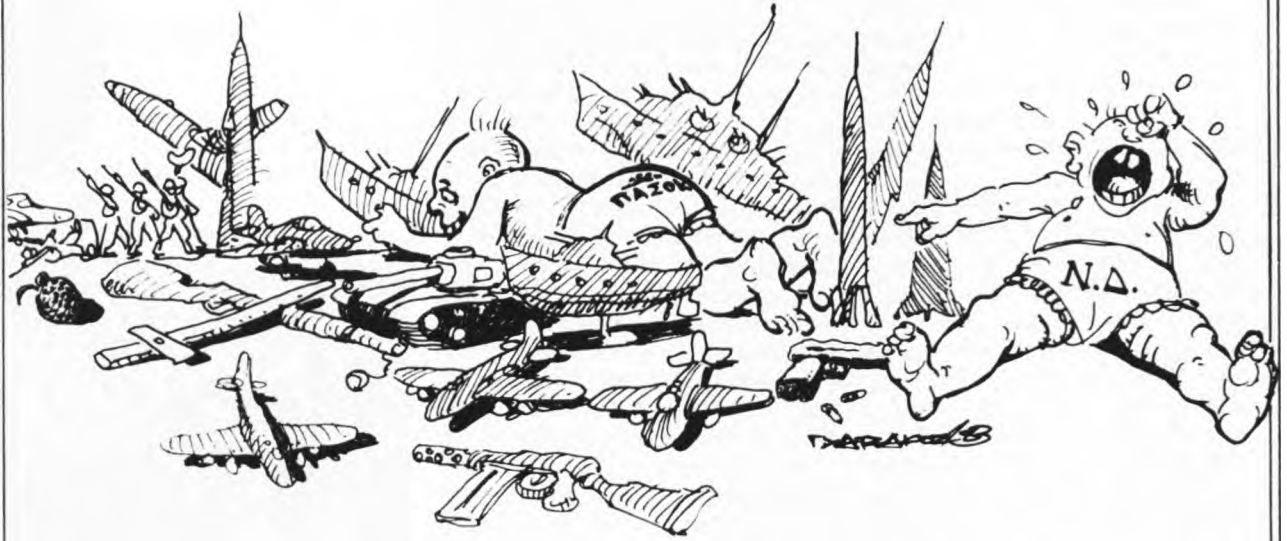
«Στήν Ελλάδα αρμόζει τό πρότυπο τής περιφερειακής χώρας», υποστήριζε τρία χρόνια πριν ό κ. Α. Παπανδρέου και ή θέση αυτή αποτελεί ακόμα και σήμερα μιά από τις βασικές ιδεολογικές συντεταγμένες του ΠΑΣΟΚ. Πρόκειται μάλιστα για μιά θέση πού υποστηρίζεται σέ άναφορά μέ τις θεωρίες μητρόπολης-περιφέρειας, θεωρίες πού διατυπώθηκαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες στά πλαίσια τής διεθνούς Αριστεράς.

Νά πού όμως ή «περιφερειακή» Ελλάδα άκολουθεί σταθερά μιά πορεία πού κάθε άλλο παρά αρμόζει στό «περιφερειακό πρότυπο». Πρόκειται για μιά πορεία πού προκύπτει από τή διαρκώς διευρυνόμενη καπιταλιστική ανάπτυξη κατά τις τελευταίες δεκαετίες, και ή όποια τοποθετεί χωρίς άμφιβολία τόν ελληνικό καπιταλισμό στά πλαίσια τής ευρωπαϊκής δύσης. Ένας από τούς βασικούς σταθμούς σ' αυτή τήν πορεία υπήρξε ή ένταξη τής χώρας στην ΕΟΚ.

Καθώς ή πορεία αυτή έχει σταθεροποιηθεί, κανέναν δέν έκπλήσσει πλέον τό γεγονός ότι ή Ελλάδα ανέλαβε τό μήνα πού πέρασε τήν προεδρία τής ΕΟΚ. Και βέβαια κανείς δέ φαίνεται νά θυμάται -και πρώτη άπ' όλους ξεχνάει ή παραδοσιακή Αριστερά- πώς ή πολιτική πού ανέλαβε νά διαχειριστεί ή Ελλάδα στά πλαίσια τής προεδρίας είναι μιά πολιτική ιμπεριαλιστική, είναι ή πολιτική πού επιχειρεί νά διασφαλίσει τά κοινά ή μάλλον τά (όποια) συγκλίνοντα συμφέροντα τού δυτικοευρωπαϊκού ιμπεριαλισμού.

Μπορεί λοιπόν νά καυχίεται ή σοσιαλιστική «Ελευθέρη Γνώμη» (6-7-83) πού ή Ελλάδα θεωρείται ικανή από τούς έταίρους τής νά προωθήσει τά ευρωπαϊκά συμφέροντα μέσα στην οικουμένη. Έγραφε ή εφημερίδα: «Κυκλοι τού Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου υποστήριξαν χτές ότι, άν οι ελληνικές θέσεις άπέναντι στα διεθνή προβλήματα και τούς τρόπους επίλυσής τούς υποστηρίζονταν άνεπιφύλακτα άπ' όλες τις πολιτικές παρατάξεις τών κρατών μελών, ή ΕΟΚ θά καταλάμβανε άλλη θέση ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις».

Όμως ή αντίστοιχη μέ τό πρότυπο τής περιφερειακής χώρας διαψεύδεται σήμερα και από τήν εξέλιξη τών διαπραγματεύσεων για τις αμερικανικές βάσεις, και τήν κυβερνητική θριαμβολογία μετά τή μονογραφή τής συμφωνίας. Είναι εδώ χαρακτηριστικό ότι κατά τή διάρκεια τών διαπραγματεύσεων κανείς δέν χαρακτήρισε σάν παράλογη τή «βούληση» τής κυβέρνησης νά επιβάλει τούς όρους τής στην ιμπεριαλιστική υπερδύναμη, τις ΗΠΑ. Και μετά τή μονογραφή τής

Προεδρία καί βάσεις

Ή πώς μιά «χώρα τής περιφέρειας» διαχειρίζεται τήν πολιτική τού δυτικοευρωπαϊκού ιμπεριαλισμού και «επιβάλλει τις θέσεις τής» στις ΗΠΑ

συμφωνίας, άν υπήρξε κάτι πού άμφισβητήθηκε, αυτό ήταν ή ειλικρίνεια και ή συνέπεια τής κυβερνητικής πολιτικής. Κανείς δέν άμφισβήτησε όμως τή βασική υπόθεση ότι ή ελληνική κυβέρνηση έχει τή δυνατότητα (άν πραγματικά τό επιδιώκει) νά διασφαλίσει τήν εθνική ανεξαρτησία.

Οι θεωρίες περί «περιφερειακού προτύπου» αλλά ακόμα και οι θεωρίες τής παραδοσιακής Αριστεράς, περί «όλόπλευρης εξάρτησης», πού καθορίζει τήν όποια εξέλιξη τής ελληνικής κοινωνίας, μπήκαν, μετά τήν ανάληψη τής διακυβέρνησης από τό ΠΑΣΟΚ, στη βαθύτερη κρίση τής ιστορίας τους.

Άξίζει πάντως τόν κόπο νά επανέλθουμε στις ελληνικές προγραμματικές δηλώσεις για τήν προεδρία τής ΕΟΚ. Γιατί εκεί άκριβώς ή αντίφαση φθάνει στα όρια τής

2. Τό «περιφερειακό πρότυπο» και οι στόχοι τής ελληνικής προεδρίας.

Κάπου άλλου έχουμε προσπαθήσει νά δείξουμε ότι είναι έντελώς σαθρός ό θεωρητικός ισχυρισμός

ότι ή Ελλάδα άνήκει στην «καπιταλιστική περιφέρεια», ακόμα κι άν εξετάσει κανείς τά πράγματα από τή σκοπιά τών θεωριών μητρόπολης - περιφέρειας². Άκόμα, δείξαμε εκεί ότι οι θεωρίες μητρόπολης-περιφέρειας είναι ως επί τό πλείστον άφερέγγυες για τή μελέτη τού ιμπεριαλισμού και τής εξάρτησης.

Έδώ όμως έχουμε νά κάνουμε μέ άλλης τάξης φαινόμενα. Δηλαδή, διαπιστώνουμε τόν άπροσημάτιστο πλέον χλευασμό τής θέσης ότι «στην Ελλάδα αρμόζει τό πρότυπο τής περιφερειακής χώρας», από τό ίδιο τό κυβερνητικό κόμμα πού εισήγαγε τή θέση αυτή στην πολιτική ζωή τού τόπου.

Ο ύπουργός έξωτερικών Γιάννης Χαλαμπόπουλος έκθέτοντας λοιπόν στην όλομέλεια τού ευρωπαϊκού κοινοβουλίου, «τούς στόχους και τις προτεραιότητες τής ελληνικής προεδρίας», έπεσήμανε πώς «σε κρίσιμες περιοχές, όπου συχνά διακυβεύεται ή παγκόσμια ειρήνη δέν έχουμε τή δυνατότητα νά επηρεάσουμε τις εξελίξεις τό ίδιο άποφασιστικά όπως οι δύο μεγάλες πυρηνικές δυνάμεις» (Έλ. Γνώμη 6/7/83). Στη συνέχεια διατύπωνε

τούς άξονες στους όποιους πρέπει νά κινηθεί ή ευρωπαϊκή πολιτική, και πού σήμερα καλείται νά διαχειριστεί ή Ελλάδα, μέ στόχο νά τροποποιηθεί ό παγκόσμιος συσχετισμός υπέρ τής Ευρώπης. Άνάμεσα στ' άλλα διακήρυξε λοιπόν ότι: Στή Μέση Ανατολή «ή Ελλάδα είναι έτοιμη, σέ συνεννόηση μέ τούς έταίρους τής, νά αναλάβει πρωτοβουλίες για τήν έκτόνωση τής σημερινής κρίσης». Άκόμη, θά καταβάλει «προσπάθειες για νά ευοδωθούν οι διαπραγματεύσεις για άφοπλισμό άνάμεσα στις ΗΠΑ και τήν ΕΣΣΔ», ενώ για τό Πολωνικό επιδιώκει τήν «ενθάρρυνση τού διαλόγου μεταξύ τών πολιτικών και κοινωνικών ομάδων σ' αυτή τή χώρα και υπόδειξη στό πολωνικό καθεστώς πώς όταν επιστρέψει στό δρόμο τής εθνικής συμφιλίωσης οι δέκα θά τό βοηθήσουν νά ξεπεράσει τις οικονομικές δυσχέρειες και τήν κοινωνική άναταραχή» (Αυγή 6/7).

Άπό τήν οικουμενική πολιτική τού ΠΑΣΟΚ δέν μπορούσε, φυσικά νά διαφύγει και ή Αφρική. Ο Γ. Χαλαμπόπουλος δήλωσε πώς πολύ πρόθυμα θά υπηρέτησει σάν πρόεδρος τού συμβουλίου ύπου-

γών της ΕΟΚ, την πολιτική που εφαρμόζει ή Δ. Ευρώπη στην Αφρική και που στηρίζεται κυρίως στη σύμβαση LOME I. "Αν είναι βέβαια πολύ δύσκολο για όποιονδήποτε θέλει να τοποθετηθεί στην Αριστερά να υποστηρίξει ότι η πολιτική της ΕΟΚ στην Αφρική δεν είναι ιμπεριαλιστική, άλλο τόσο δύσκολο είναι να υποστηρίξει ότι μία χώρα, η Ελλάδα, που αναλαμβάνει να διαμεσολαβήσει την πολιτική αυτή είναι μία χώρα περιφερειακή και υπανάπτυκτη.

Πράγματι, με την ανάληψη της προεδρίας της ΕΟΚ, οι αντιφάσεις της ιδεολογικής συγκρότησης του ΠΑΣΟΚ φθάνουν στα όριά τους.

Ήδη την επομένη των δηλώσεων του υπουργού εξωτερικών, οι εφημερίδες μας πληροφόρησαν ότι ο πρωθυπουργός που βρισκόταν στη Μαδρίτη ζήτησε από τον Ισπανό ομόλογό του «να άσκησει την ισπανική επιρροή στις χώρες της Λατινικής Αμερικής για να τον βοηθήσει στην πρωτοβουλία του, σαν πρόεδρος της ΕΟΚ, για λύση στο πρόβλημα της περιοχής». (Ελευθεροτυπία 7/7).

Και λίγες μέρες αργότερα επισκέφτηκε την Αθήνα ο αντιπρόεδρος και υπουργός εξωτερικών του Λιβάνου Ελί Σαλέμ, ο οποίος και συναντήθηκε με τον Α. Παπανδρέου. Ο τελευταίος δήλωσε μετά τη συνάντηση ότι σχετικά με το θέμα του Λιβάνου: «Εμείς υποσχθήκαμε ότι πράγματι θα μελετήσουμε το θέμα και ότι θα προτείνουμε λύση». (Ελ. Γνώμη 15/7).

Είναι λοιπόν η πολιτική και οι διακηρύξεις της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ που προβάλλουν και κάνουν σήμερα φανερό το ότι η Ελλάδα όχι μόνο δεν υπάγεται τυφλά στις μονοσήμαντες επιλογές και τις εντολές των «κέντρων της εξάρτησης» όπως οι περιφερειακές χώρες, αλλά, αντίθετα «διαθέτει τη βούληση», σαν ευρωπαϊκή χώρα, να προωθήσει τα δυτικοευρωπαϊκά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα με τα οποία φαίνεται να συγκλίνουν και τα ελληνικά συμφέροντα, δηλαδή τα συμφέροντα της κεφαλαιοκρατικής εξουσίας στη χώρα μας. "Ως εκ τούτου, η Ελλάδα μπορεί να προσδοκᾷ και να επιδιώκει «τη σύγκλιση των οικονομιών των κρατών μελών και την άμβλυση των δομικών ή άλλων ανισοτήτων και ανισοροπιών μεταξύ τους» (Ελ. Γνώμη 6/7). Και αυτό, παρ' ότι βέβαια στα πλαίσια του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος θεωρείται νομοτελεστικό από τον Α. Παπανδρέου ότι «η απόσταση ανάμεσα στα βιοτικά επίπεδα μητρόπολης και περιφέρειας μεγαλώνει»¹.

3. Διαπραγματεύσεις, συμβιβασμοί και συμφωνίες κυρίων.

Η ανάληψη λοιπόν της προεδρίας της ΕΟΚ, δίνει στην εξωτερι-

κή πολιτική του ΠΑΣΟΚ έναν άλλο «άερα». Μέχρι τώρα το ΠΑΣΟΚ φρόντιζε να χαρακτηρίζει την πολιτική του σαν «έθνικα υπερήφανη» απέναντι στις πιέσεις των «μεγάλων δυνάμεων». Τώρα όμως, όλο και περισσότερο αρχίζει να εμφανίζει την πολιτική του σαν τη σοσιαλιστική έκδοχή της πολιτικής των χωρών της μητρόπολης. Στα πλαίσια αυτά σήμερα παίρνει πρωτοβουλίες για το Μεσανατολικό, αύριο για τη Λατινική Αμερική και την Αφρική, για τις σχέσεις των δύο υπερδυνάμεων, μεθαύριο για το Πολωνικό και ούτω καθεξής. "Ετσι η Ελλάδα όχι μόνο δεν είναι υποτελής, αλλά ισότιμος εταίρος των ιμπεριαλιστικών χωρών.

Βέβαια τα φαινόμενα αυτά δεν είναι πρωτοφανή. "Ας ξαναθυμηθούμε τις σχέσεις της Ελλάδας με το ΝΑΤΟ από το 1974, που αποχωρεί μέχρι πρόσφατα, που εγειρεί βέτο και επιφυλάξεις στις αποφάσεις της συμμαχίας. Αλλά, αν κάποια τέτοια φαινόμενα στο παρελθόν ήταν σποραδικά, σήμερα έχουμε να αντιμετωπίσουμε έναν πραγματικό καταϊγισμό θέσεων και πρωτοβουλιών που αναγορεύουν την Ελλάδα σε ανεξάρτητη ευρωπαϊκή χώρα που συγκλίνει στη στρατηγική της ΕΟΚ. Σέ αυτό το κλίμα που δημιουργήθηκε στηρίχθηκε και το ΠΑΣΟΚ στην τελευταία φάση της διαπραγμάτευσης για τις βάσεις. "Ετσι πολύ εύκολα το σκηνικό μεταμορφώθηκε: δεν ήταν πιά οι Αμερικανοί που εξεβίασαν και το ΠΑΣΟΚ υπεραμνόταν σε μια διαπραγμάτευση επί ίσους όρους: επεδόθησαν οι ελληνικές προτάσεις, οι Αμερικανοί τις μελέτησαν και τελικά οι δύο πλευρές κατέληξαν σε μία συμφωνία.

Στη συνέχεια, και όταν άρχισε η κριτική της συμφωνίας, το πράγμα άρχισε όλο και περισσότερο να μοιάζει με παρωδία. Το ΚΚΕ αντέδρασε μέν έντονα, αλλά δεν μπορεί να αποφυγεί και τις ευθύνες του, όταν σε όλη τη φάση της διαπραγμάτευσης στηριξε το ΠΑΣΟΚ, με το οποίο και συνδιοργάνωσε συγκεκριμένες ενέργειες για τις βάσεις. Το ΚΚΕ, αφού αποδέχτηκε και νομιμοποίησε τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης, πολύ δύσκολα μπορεί να αμφισβητήσει εκ των υστέρων το αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής, και μάλιστα όταν το ΠΑΣΟΚ υποστηρίζει ότι πρόκειται για συμφωνία άποχωσης.

Από το σημείο αυτό και μετά, η όλη συζήτηση ήχει παράλογη, μοιάζει με συζήτηση μελλοντολόγων που καλούνται να αποφανθούν για το τι θα συμβεί μετά από πέντε, έξι ή και επτά χρόνια. Και στο επίκεντρο του διαλόγου τίθεται όχι η πολιτική, αλλά οι προθέσεις και η ειλικρίνεια της κυβέρνησης. "Ο καθένας βέβαια μπορεί να πιστεύει οτιδήποτε θέλει για την ειλικρίνεια του Α. Παπανδρέου, όταν ο τελευταίος δηλώνει ότι οι βάσεις θα φύγουν όπωσδήποτε. Αλλά ο χαρακτήρας

του πρωθυπουργού δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο πολιτικών αναλύσεων και, πολύ περισσότερο, πεδίο πολιτικών συγκρούσεων.

Αντίθετα όμως, η κυβέρνηση θα μπορεί να υποστηρίξει ότι δεν υπέστειλε τις προεκλογικές της υποσχέσεις και ότι η καθυστέρηση της απομάκρυνσης των βάσεων οφείλεται σε εθνικούς λόγους (Αιγαίο κλπ). "Ισα-ίσα που το ΠΑΣΟΚ θα επαναφέρει επιθετικά το ζήτημα των βάσεων στην επόμενη εκλογική αναμέτρηση, για να διεκδικήσει την ψήφο της Αριστεράς, ώστε να ολοκληρωθεί το έργο της απομάκρυνσης.

"Ετσι, η κριτική του ΚΚΕ, που υποστηρίζει ότι πρόκειται για αποικιακού χαρακτήρα συμφωνία, και ότι η προεδρία της ΕΟΚ αλυσσοδένει τη χώρα στα δεσμά της υποτέλειας, λίγο ως πολύ πέφτει στο κενό. Μόνο μία κριτική που θα έδειχνε ότι το σύνθημα «άνηκουμε στη Δύση» δεν είναι σίνθημα υποτέλειας, αλλά αίτημα σύγκλισης των συμφερόντων της ελληνικής κεφαλαιοκρατικής εξουσίας με αυτή του μητροπολιτικού χώρου, θα έρχόταν πραγματικά σε ρήξη με την πολιτική του ΠΑΣΟΚ. Αλλά μία τέτοια κριτική είναι έξω από τον ορίζοντα της παραδοσιακής Αριστεράς.

4. Και... η ζωή συνεχίζεται.

"Όπως είδαμε, η διεθνής και η εσωτερική συγκυρία, και ιδιαίτερα η πολιτική που υιοθετεί το ΠΑΣΟΚ απέναντι στην ΕΟΚ, το ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ, υποχρεώνουν το κόμμα αυτό να περιφρονήσει έντυπωσιακά τις θεωρίες της εξάρτησης, θεωρίες που για μία ολόκληρη περίοδο λειτούργησαν σαν ο ακρογωνιαίος λίθος της ιδεολογικής φυσιογνωμίας του.

Σημαίνει μήπως αυτό ότι το ΠΑ-

ΣΟΚ θα εγκαταλείψει, έστω σιωπηρά, τις αναλύσεις για τον «περιφερειακό χαρακτήρα» της ελληνικής κοινωνίας; Κάθε άλλο. Οι θέσεις για τον εξαρτημένο και περιφερειακό χαρακτήρα της ελληνικής κοινωνίας είναι ακόμα απόλυτα αναγκαίες για το ΠΑΣΟΚ, γιατί του επιτρέπουν να συγκροτείται σαν Αριστερά, να διαχειρίζεται δηλαδή τα αριστερά ιδεολογικά οράματα για εθνική ανεξαρτησία και ανάπτυξη. Σίγουρα, οι τριτοκοσμικές διακηρύξεις και η κυβερνητική πολιτική των σε παγκόσμια κλίμακα πρωτοβουλιών δημιουργούν μία ά-

νοιχτή αντίφαση. "Όμως, το ΠΑΣΟΚ μπορεί να συντηρεί τον αντιφατικό του ιδεολογικό λόγο κυρίως γιατί και το ΚΚΕ διαπερνάται από μια τελείως ανάλογη αντίφαση. Δηλαδή και το ΚΚΕ θα συμφωνήσει για τον εξαρτημένο χαρακτήρα του ελληνικού καπιταλισμού. Μάλιστα, μπορούμε με βεβαιότητα να προβλέψουμε πως το ΚΚΕ θα ανασεβμάνει τις ιδεολογίες της εξάρτησης, αφού από δω και πέρα θα ορίζεται και θα διακρίνεται από τις υπόλοιπες πολιτικές δυνάμεις σαν το κόμμα που με συνέπεια διεκδικεί την κατάκτηση της εθνικής ανεξαρτησίας, σαν η αντιευρωπαϊκή και αντινατοϊκή πολιτική δύναμη της χώρας. Μιάς χώρας που θα εξακολουθήσει έτσι σχεδόν ανενόχλητα την άσκηση, μιας ανοιχτά ιμπεριαλιστικής πολιτικής.

Γ. Μηλιός
Τ. Μαστραντώνης

1 Α. Παπανδρέου, εισαγωγικός λόγος στο συνέδριο «Μετάβαση στο σοσιαλισμό», εκδό. Αλέτρι, 1981, σελ. 12.
2 Γ. Μηλιός: «Ο ιμπεριαλισμός και οι θεωρίες μητρόπολης-περιφέρειας», Θέσεις 4, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 1983.
3 Α. Παπανδρέου, «Ελλάδα - ΕΟΚ», εισήγηση στο συνέδριο του ΤΕΕ για την ένταξη στην ΕΟΚ, Τεχνικά Χρονικά 177.